

ETNİK ÇATIŞMA SONRASI KURULAN POLİS BARIŞ MİSYONLARINI BEKLEYEN SORUNLAR

The Challenges Facing the Police Missions Established After Ethnic Conflict

Ali DİKİCİ*

Özet

Multilateral peace-keeping missions are pervasive in today's world, particularly in ex-Yugoslavian Republics. The goal of these missions is often to re-establish order, one way to accomplish this is to rebuild political institutions. Rehabilitating policing agencies within failed states is an essential component to establishing a peaceful and productive society. This paper discusses four issues that are important to policing after ethnic conflict. -Police culture, democratic participation, the political environment the police operate within, and the perceptions of the population about law enforcement. This paper also addresses the current perspectives on policing in stable states to some of the challenges facing creating law enforcement structures in unstable and often ethnically divided states. .

Anahtar Kelimeler: Polis, Polis-Halk İlişkileri, Etnik Çatışma, Etnik Gruplar, Çatışmanın Çözümüne Kavuşturulması, Polis Reformcuları

Abstract

In this paper it is intended to examine the current state of Municipality or Local Administrations' officers, who are named as "zabta" (security officers). Though they have historically had an active role in local administration, at present they are facing with a number of problems, namely; lack of motivation and knowledge, low level of working conditions, strategies and productivity; dissatisfaction, failing in team work activities and team spirit and so on. In this context, some solutions are offered in relation to problems, which have been presented above, from several sociological aspects.

Key Words: Police, Police-Public Relations, Ethnic Conflict, Ethnic Groups, Conflict Resolution, Police Reformers

* Emniyet Amiri,

Giriş

Geçtiğimiz yüzyılın özellikle son çeyreğinde sıkça yaşanan etnik uyuşmazlık günümüzde de çatışmaların, istikrarsızlığın ve devletlerin çöküşünün en önemli sebeplerinden birisini teşkil etmektedir. Başta eski Yugoslavya Cumhuriyetleri olan Bosna-Hersek, Kosova ve Makedonya olmak üzere, Doğu Timor, Somali ve Ruanda’da yaşanan insan hakları ihlalleri, polislerin acımasız tutumları, mülteci krizleri, ölümler, ekonomik yapının ve tüm devlet yapısının çöküşüyle sonuçlanan “etnik kimliğe dayalı çatışma” olgusunun en belirgin örneklerini oluşturmaktadırlar. Ancak bu tür olayların etkisi sadece o ülkelerde görülmemekte, bütün uluslararası politik sistem için bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, birçok ülke ve uluslararası kuruluş (Birleşmiş Milletler, NATO ve AGİT gibi), akan kanı durdurmak için doğrudan veya dolaylı olarak bu olaylara müdahale etmektedir.

Bir ülkedeki etnik kökenli çatışmaların çok fazla yayılmadan önlenmesi ve bölge istikrarının korunması, genellikle uluslararası askeri güç kullanarak sağlanmaktadır. Bununla birlikte şiddet ve çatışmalar bastırılıp askeri güçler çekildikten sonra, asayiş ve düzeni sağlamak o ülke polis teşkilatının sorumluluğu haline gelmektedir. Ancak, siyasi baskılar, düşman bir çevre, güven duygusunu kaybetmiş bir halk, polis teşkilatlarında önüne geçilemeyen yolsuzluklar gibi birtakım sebepler, çatışmadan çıkan bu ülkelerde barış ve istikrarın kendi polis teşkilatlarıncaya sağlanmasını çoğu zaman imkansız hale getirmektedir.

Bu makalede etnik çatışma sonrası yeni polis teşkilatlarının oluşturulması veya mevcut olanların reformdan geçirilmesinde etkili olacak çeşitli faktörler ve karşılaşılan bazı sorunlar ele alınmaktadır. Makale ayrıca uluslararası güçler tarafından “profesyonel” olarak eğitilen bu ülke polislerinin, kendi toplumlarında şiddet döngüsünün ve ihlallerin devam etmesine yol açma ihtimalini gözler önüne sermektedir. Jackson’a göre güvenlik güçlerinin yapısını, etkin polisliği ve tüm ülkenin istikrara kavuşturulmasını etkileyen dört ana faktör mevcuttur; demokratik polislik, polis kültürü, güvenlik güçlerin politize olması ve polis-halk ilişkisidir (Jackson, 2001:564). Bu dört önemli faktörün yanı sıra reformları gerçekleştirmek amacıyla ülkede bulunan uluslararası kurumların uyguladıkları metotlar ve o ülke insanları/yöneticileri ile olan ilişkileri de önemli rol oynamaktadır.

İstikrarın Sağlanmasında En Önemli Adım: İç Güvenliğin Sağlanması

Çatışma sonrası ülkeyi yeniden inşa etmek için müdahale eden uluslararası kuruluşlar, sorunun sadece askeri problemlerden kaynaklanmadığını fark etmektedirler. Ekonomik istikrar ve büyüme, mültecilerin geri dönmesi, güvenlik sorunları, seçimlerin sağlıklı yapılması, içyapının yeniden inşası ve eğitim sisteminin yeniden kurulması karşılaşılan belli başlı diğer sorunlardır. Ancak, bütün bu ko-

nularda sağlıklı bir yapının oluşturulmasında en önemli ve anahtar görev, emniyet güçlerine dolayısıyla huzurun yeniden sağlanmasına bağlı gözükmektedir. Çünkü bu tür ülkelerde kalıcı bir barışın temini için düzen ve asayişin tekrar sağlanması mutlaka şarttır. Bu sağlanmadığı takdirde bütün dünyada, çatışma bölgelerine yapılan müdahalelerin artmış olmasına rağmen, müdahil tarafların başarısı hem çok zor olacak hem de geçici bir nitelik taşıyacaktır (Botes and Mitchell, 1995:172).

Polislik, doğası gereği zor ve meşakkatli bir görevdir. Bugün istikrarlı ve gelişmiş ülkelerde bile, güvenlik güçleri kısıtlı imkanlarla, kamuoyu desteğinden yoksun ve bazen de medyadan ve kendi hükümetlerinden gelen sert eleştiriler altında görevlerini sürdürmektedirler. Bütün bu olumsuzlukların çok daha fazlasının yaşandığı savaş mağduru bu ülkelerde görev yapan reformcular, diğer tüm alanlarda olduğu gibi polislerin de profesyonel bir yapıya kavuşturulması ve bu doğrultuda yetiştirilmesi için çaba sarf etmektedirler. Uluslararası güçler, bir gün bütün işleri o ülkenin yerel polis teşkilatına bırakarak, o ülkeyi uluslararası baskıyla oluşturulmuş bir düzen anlayışından kendi çalışma düzenine geçişi hedeflemektedir. Böylece temel amaç, emniyet hizmetlerinin dışarıdan müdahale yerine kendi başına karar verebilecek bir yapıya kavuşturulması, empoze yoluyla çözüm bulmak yerine o ülke şartlarına özgü ve verimli kurumların oluşturulması olmaktadır.

Geçiş sürecinin başarısı polislerin rutin görevlerini nasıl yerine getirdikleriyle doğrudan ilişkilidir (Jackson, 2001:565). İç çatışmaların yaşandığı ülkelerde şiddet ve terör ülke bütünlüğünü tehdit eder hale gelince akla gelen en etkin çözüm askerleri göreve çağırarak olmaktadır¹. Bu yaklaşım, özellikle polis kuvvetlerinin olmadığı durumlarda, orduyu polis teşkilatının bütün fonksiyonlarını üstlenecek bir pozisyona itmektedir. Ancak bu durum ilerde uluslararası kuruluşların geri çekilme sürecinde problem teşkil etmektedir. Siyasi şiddet, yolsuzluk ve organize suçların devam etmesi, kamuoyunda ve hükümette, ancak ordunun huzur ve düzeni sağlayabileceğine dair bir güven duygunun oluşmasına yol açar. Bu durum ise ileride tesis edilmesi hedeflenen polislik anlayışının önündeki en büyük engellerden birisini teşkil etmekte, askeri güçlerin yine başka askeri güçlerle takviye edilmesi, genellikle siyasi şiddetin devam etmesine ve gerçek reform hareketlerinin yarım kalmasına yol açmaktadır (Jackson, 2001:565). Bu ve bunun gibi birçok sebepten dolayı yeniden oluşum faaliyetlerinde görev alan polis reformcuları için ilerleme ve başarı hemen elde edilebilecek bir olgu gibi gözükmemektedir.

Savaştan çıkan ülkelerdeki polis reform programlarının karşılaşacağı bütün bu engellerin yanı sıra, uluslararası programlarda görev alanların göz önünde bu-

1 Türkiye’de yaşanan PKK terörünü bastırmak üzere ordunun bizzat devreye girerek müdahale etmesi bunun güncel bir örneğidir

lundurmaları gereken ve hedefledikleri başarılarını etkileyebilecek birçok faktör mevcuttur. İlerleyen bölümlerde bu faktörlerin genel bir çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır.

Ortam Faktörü

Çatışma sonrası ülke yöneticileri, uluslararası kuruluşların kendi ülkelerine gelecek bir takım reform hareketlerine girişmesinden çok da memnun olmazlar. Çoğu zaman istemeyerek bu girişimlere destek veren yetkililer, bazen de gerekli kolaylığı göstermekte zorlanırlar. Bunun başlıca sebebi kendi egemenlik sınırlarının ihlal edildiği düşüncesine kapılmaları ve kendi ordu ve polislerinin güvenliği sağlayacağına inanmalarıdır. Nitekim, Yugoslavya ve Makedonya'da 2001 yılında AGİT tarafından başlatılan polis reform projelerinin ülke yöneticileri tarafından isteksiz bir şekilde desteklenmesi bunun en yakın örneklerindedir. Bu nedenle polis reformcuları reformların gerçekleştirileceği ortam şartlarını mutlaka göz önünde bulundurmalıdır. Etnik çatışma aslında bir anlamda askeri çatışmadır ve çoğu zaman da tahmin edilemeyen bir olgudur. Böyle hassas bir konuda üçüncü bir tarafın müdahalesi genellikle, savaşmak ve düşman saldırılarına karşı koymak üzere yetiştirilmiş olan ordular vasıtasıyla yapılmaktadır. Toplumda huzur sağlandıktan ve şiddet yatıştırıldıktan sonra ülkeler, barışı korumak ve iç çatışmaların önüne geçmek üzere kendi polis teşkilatlarını tekrar devreye sokmak istemektedir. Bu nedenle, polis reformcuları, polis reform programlarını uygulayabilmek için bütün şartların olgunlaşmış ve uygun olmayabileceğinin de farkına varmalıdırlar.

Herhangi bir askeri müdahale öncesi, kamu güvenliği çok iyi ele alınması gereken bir olgudur. Askerin ve polisin eğitimleri çok farklı olduğundan, çatışma sonrası güvenliğin asker tarafından sağlanıp sağlanmaması konusu üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir husustur. Polisler daha çok sokaktaki şiddetin artması veya azalması gibi değişken durumlara adapte olabilecek ve daha esnek bir yaklaşım sergileyebilecek tarzda yetiştirilirler. Diğer yandan askerlere verilen görevler o kadar esnek ve duruma göre hemen değiştirilebilecek görevler değildir. Askerler, mevcut herhangi bir tehdidi gidermek ve kontrol altına almak üzere emir alırlar. Bu emirler yerine getirilmezse, sert bir takım disiplin cezaları onları beklemektedir. Ancak polislerin idari emirleri yerine getirmemesi, sadece mâzur görülmele kalmayıp çoğu zaman da, kaynak kıtlığı, çalışma şartları ve polis kültürü gibi birtakım sebeplerden dolayı destek bulabilmektedir (Ron, 2000:468).

Smith, ortam/çevre kavramı ve bunun polisin tutumu üzerine etkileri hakkında yaptığı çalışmasında, polislerin tavır ve davranışlarını belirlemede, görevin ifa edildiği çevrenin en az vatandaşın takındığı tavır ve davranışı kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır (1986:325). Savaştan çıkan ülkelerde görev yapan polislerin görev yaptıkları ortam çoğu zaman onlar için de tehlikeli ve düşmanca bir ni-

telik taşımaktadır. Bu nedenle polisler kendi can güvenliklerini koruma kaygısını aşır asıl görevleri olan toplumun güvenliğini sağlama işine yoğunlaşmamaktadır. Devrim atmosferi, terörizm, silahlanmış bir halk, muhaliflerin gösterileri, eşit temsil, ekonomik eşitlik, dini haklar, organize suç, politik protestolar ve siyasi baskılar, polislerin normal görevleri esnasında karşı karşıya gelebilecekleri bazı ortam engelleridir (Kowalewski, 1991:127). Ayrıca, müdahaleden memnun olmayan taraflar çoğu zaman silahlı bir çatışma için tekrar fırsat kollamaktadır. Bu gruplar, polise güven duymadıkları için, ona yardım etmekten kaçınmaktadır. Bu güvensizlik ve memnuniyetsizlik onları sadece belli bir etnik gruba karşı değil, tüm polis teşkilatına ve rejime karşı olan ve yasal bir dayanağı olmayan gruplar oluşturmaya yönlendirmektedir.

Kendilerini kanunun yerine koyan bu grupların varlığı çoğu zaman şiddetin bastırılmasında ve normal siyasi ilişkilerin kurulmasında önemli bir engel oluşturmaktadır. Ancak, bazı durumlarda barışı getirmek için bu ülkede bulunanlar, tezat teşkil etmesine rağmen belli bölgelerde çatışmaları durdurmak için bu yasal olmayan gruplarla işbirliği yoluna gitmektedirler. Nitekim 1999 yılında Kosova'da bir barış koruma misyonu kurulduktan sonra, Birleşmiş Milletler'in çağrısı üzerine, etnik Arnavut gruba ait, Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), askeri yapısının sona erdirilmesine, silahların ve üniformaların teslim edilmesine razı oldu. Örgütün birçok elemanı devlet birimlerinde görev alırken bazıları yasadışı oluşumlarını devam ettirdiler. Etnik çatışmadan çıkan ülkelerde uluslararası toplulukların, devlet kontrolü dışındaki bu tür grupları ısrarla kullanmasına karşın, bu gruplar polislerin de desteği ile birçok siyasi şiddet olayına karışabilmektedirler.

Yasal olmayan bu tür grupların veya bazı vatandaşların devlet eliyle, iç huzuru tehdit eden unsurlara karşı kullanılması sadece savaştan çıkmış ülkelere özgü bir olgu değildir. Hapishanelerdeki bazı mahkumların diğer mahkumları kontrol altına almak için kullanılması, bazı vatandaşların suç oranı yüksek yerlerde diğer vatandaşlara karşı kullanılması bunun diğer örnekleridir². Ancak Kowalewski'ye göre bu tür yasadışı oluşumların kullanılması, genellikle toplumun diğer kesimlerinden sert bir karşılık gelmesine yol açmakta, muhalefeti güçlendirmekte ve devletin kanun ve nizamı korumadaki gücüne olan güvenin kaybolmasına neden olmaktadır (1991:127).

Polislerin her türlü saldırıya açık bir ortamda görev yapması ve kamuoyundan destek yerine düşmanca bir tavır görmesi, rejimi ve polisleri, daha da artan baskıcı bir yöntemle karşılık vermeye zorlamaktadır. Hükümetin bu tür protestolara, taşkınlıklara ve misilleme şiddet eylemlerine cevabı, kargaşanın ve başkaldırının başını ezmek olmaktadır (OSCE-Human Rights, 2002:2). Polis tara-

2 Susurluk Olayı ile açığa çıkan ve birçok suçlunun, kanun kaçağının devlet eliyle devlet düşmanlarına karşı kullanıldığı iddiası da günümüz Türkiye'sinde güncel ve çarpıcı bir örnektir.

findan uygulanan baskıcı tedbirler, polis ve siviller arasında çatışmalara neden olabilmekte, bu ise hukuk devleti olgusunun sorgulanmasına da yol açabilmektedir. Hepsinden öte, bütün bu faktörler, düzen ve nizamı korumak için harcanan ama felaketle sonuçlanan çabalar olabileceği gibi, amaçlananın tam tersine şiddetin daha da artmasına ve gelişmekte olan kurumların temelden sarsılmasına yol açabilirler.

Polisler adaletin ilk kapısıdır ve kanun ve nizamı sağlamak onların birinci görevidir. Ancak polisin görevi düzeni sağladıktan sonra da bitmemektedir. Polis gelecekte huzursuzluklara yol açabilecek durumları da kontrol etmek durumdadır. Çok sert çatışmaların yaşandığı bir ülkede polislik yapmanın sıkıntısı buradadır. Çünkü böyle bir ortam ileride her an başka çatışmaların yaşanmasına çok müsaittir ve bütün faaliyetler hassas dengeler üzerinde gerçekleştirilmektedir.

Eğer polis, toplumu, tehdit edici bir unsur ve kendisine düşman olarak algı-larsa, onun davranışları da düşmanca, saldırgan ve önyargılı olacaktır (Ron, 2000:468). Ancak tam tersine toplumu kendisine yardımcı olarak görürse, vatan-daşla işbirliği içerisine girecek ve daha fazla toplumsal yardımlaşmayı sağlayacak bir atmosferin oluşturulması için, plan ve taktikler geliştirecektir (OSCE-Community Policing, 2002:3). Bu nedenle, polisin çalıştığı ortamı algılaması, içinde bulunduğu çevre faktörlerince (örn. suç oranının yüksekliği, toplumun refah seviyesi, toplumla olan mesafe, güvenliği tehdit edici unsurlar) belirlenmektedir. Eğer, kurallara uygun ve adil bir polislik yapmak için müsait bir ortam yoksa, polisler bazı “yıldırma” yöntemlerine başvurabilirler (örn.; İşkence, yasak koyma, mahkeme kararı olmadan tutuklama, yargısız infaz) (OSCE-Human Rights, 2002:7).

Gözüldü edilmemesi gereken bir diğer önemli ortam faktörü de yerel halkın kendi polisine veya uluslararası polis görevlilerine takındıkları tavidir. Bu tavır şartlara ve zamana göre de değişebilmekte, bir grubun kurtarıcı olarak algıladığı yabancı güçler başka gruplar tarafından düşman veya işgalci birlikler olarak görülebilmektedir. Örneğin, Bosna-Hersek'te bulunan NATO askerleri ve BM barış misyonunda görev yapan polisler Boşnaklar tarafından barışın teminatı olarak görülürken, Sırp'lar tarafından bir an önce ülkeden çekip gitmeleri istenen işgalci güçler olarak algılanmaktadır.

Polisleri etkileyen bu çevre faktörleri, genellikle polis reformlarının sonuçsuz kalmasına yol açar. Polis ve halk arasındaki güvensizlik, hem zihinlerde olumsuz önyargıların oluşmasına, hem de her iki tarafın birbirinden olumsuz şeyler beklemesine neden olur. Bu durum ise daha fazla yıkım, şiddet ve düzensizliğe yol açar. Bir kere kafalarda bu olumsuz önyargılar ve imajlar oluştuğundan sonra bunları değiştirmek çok zordur (OSCE-Diversity Awareness, 2002:5) ve şiddet döngüsü daha da güçlenerek devam eder. Kısaca, düşmanca bir ortamda

çalışmak durumunda olan bir polis teşkilatını reformdan geçirmeye çalışmak, diğer alanlarda da reformları başarıyla tamamlamak için gerekli olan koşulları ortadan kaldırabilir.

Demokratik Polislik: Çözüm mü, Yoksa Bir Ütopya mı?

Yöneticilerin, halkın ve polislerin katılımcı ve anayasaya dayalı bir hükümet sisteminden haberdar olmadığı ülkelerde, hukukun üstün olduğu bir sisteme geçişte birçok direnmelerin yaşanması mümkündür. Genel manada demokrasinin çok çeşitli tanımlarına karşın, demokratik polisliği bir değerler manzumesi olarak tanımlayabiliriz; katılım, beklentilere cevap verme, bilgi paylaşımı, gücün belirli ellerde toplanmaması, kendine çeki-düzen verme, hizmetlerin etkin olarak sunulması ve eşitlik³.

İlk nokta olan katılım fikri, halkın kendi huzurunun sağlanmasına katkıda bulunmasıdır. Günümüzde suçların önlenmesi ve düzenin korunmasında polisin, halkın yardımı ve desteği olmadan başarılı olamayacağına dair görüş oldukça yaygındır. Son yıllarda polislikteki en popüler konulardan olan ve başta ABD olmak üzere birçok Batı ülkelerinde uygulanan “Community Policing”, bu düşünceyle oluşturulmuş bir sistem olup, kısaca “halkın suçların azaltılması, önlenmesi ve suçluların yakalanmasında etkin bir şekilde rol alması, polis ve toplumun sürekli bir işbirliği içerisinde bulunması olarak” tarif edilebilir (OSCE-Community Policing, 2002:6). Demokrasilerde polis teşkilatının toplumun beklentilerine cevap verebilecek bir yapı sergilemesi beklenir. Polisin, halktan gelen yardım, bilgi ve yol gösterme taleplerine cevap vermesi, soruşturmaları düzgün yapması ve toplumun sosyal sorunlarının çözümünde yardımcı olması arzulanan hususlardır. Bu hususlar bilgilerin paylaşımı, şeffaflık ve hesap verebilir olma olgularını da beraberinde getirir. Bunun sonucu olarak da kamuoyu polis örgütü içinde gerçekleşen değişiklikleri ve değişimleri öğrenmek ister. Bu bilgilendirme kamuoyu için önemlidir. Örneğin, herhangi bir konuda şikayette bulunan bir vatandaş, bu şikayetinin dikkate mi alındığını yoksa sümenaltı mı edildiğini öğrenmek hakkına sahiptir.

Özellikle çatışmadan çıkan ülkeler için önemli bir husus olan gücün belirli elerde toplanmaması, hem değişimin hem de devletin veya bazı çıkar gruplarının gücünün azalmasının bir göstergesidir. Şayet daha önce yaşanan acıların, suistimallerin ve işkencelerin sorumlusu liderler hala iktidardaysa bu güçlerini ellerinden bırakmak istemeyecekler ve hukukun üstünlüğü onlar tarafından hep sorgulanacaktır. Polisin kendine çeki-düzen vermesi demokratik polislikte bir diğer

3 Yugoslavya, Kosova ve Makedonya’da AGİT tarafından yürütülmekte olan polis reform programı çerçevesine polis okullarında okutulan ders notlarında, demokratik bir ülkedeki temel prensipler şu şekilde tespit edilmiştir: Hukukilik kuralı, fertlerin haklarının sadece kanunlarla kısıtlanabilmesi, katılımcı ve temsilci hükümet, hükümetlerin yetkilerini halkın iradesinden alması, kamu hizmetlerinden eşit faydalanma, hür ve periyodik olarak oy kullanma ve seçimlere katılma hakkı, temel insan haklarına saygı, polislerin bir parçası oldukları topluma hizmet etmekle yükümlü olması.

önemli olgudur; çünkü bu, teşkilatın, halkın beklentilerine ve taleplerine cevap vermeye çalıştığı bir göstergesidir. Savaştan çıkan bu tür ülkelerde, genellikle polis teşkilatının geçmişi yolsuzluk, şiddet ve kötü muamelelerle doludur. Bu nedenle kamuoyu polisin yönetim kademesinde değişikliklerin gerçekleşmesini beklemek ve polislerin bu değişikliği yapmakta istekli olduklarını görmek istemektedir.

Hizmetlerin etkin bir şekilde sunulması, demokratik polislikte bir başka önemli husustur. Polislik önemli ölçüde sağduyu kullanmayı gerektiren ve çoğu zaman sonucunun ne olacağını kestiremediğiniz bir iştir (Ostrom, 1973:101). Bu nedenle, polis yaptığı işlerin yerinde ve uygun olarak yapıldığını ve meşakkatli bir görevi ifa ettiğini kamuoyuna anlatabilmelidir.

Çatışma sonrası ülkelerde demokratik polisliği bekleyen önemli handikaplardan birisi de eşitlik olgusudur. Vatandaş devletin tüm birimlerinin özellikle polisin işinde adil olmasını istemektedir. Aynı şekilde devlete karşı işlenen suçlara verilen cezaların eşit şekilde, sosyal, ekonomik ve etnik kökene bakılmaksızın uygulanması hukukilik prensibinin bir doğal sonucudur. Polisin sadece belli bir grubu kendine hedef seçmesi veya belli etnik grupları koruyup kollaması vatandaşta adalet duygusunun zedelenmesine yol açmaktadır. Eşitlik prensibinin ihlali, yani polislerin sadece yoksul veya belli bir etnik gruba ait insanları yakalayıp tutuklaması, sadece bu ülkelerde değil ekonomik ve politik açılarından gelişmiş ülkelerde bile oldukça sık rastlanan bir husustur. ABD ve diğer sanayileşmiş, demokratik bazı Batı ülkelerinde de polis yoksul alt sınıf ve toplumun “istenmeyen” unsurlarını hedef seçebilmektedir (OSCE-Nondiscrimination in Policing, 2002:4).

“Eşitlik olgusu çatışmadan çıkan ülkelerde daha ciddi bir problemdir, çünkü halk ve yöneticiler genelde birbirine zıt fikirlere sahiptir. Halk, yöneticilerin karıştığı siyasi yolsuzlukları, istismarları ve işkenceyi çatışmanın sebebi olarak görmekte, buna karşılık yöneticiler halkın protesto gösterilerini bir ihanet ve hükümete karşı bir ayaklanma olarak algılamaktadır. Her iki kesim arasındaki bu kopukluk, yöneticileri, isteklerini halka güç kullanarak kabul ettirmeye yöneltmekte, bu ise daha fazla kan akmasına ve istikrarsızlığa yol açmaktadır” (Jackson, 2001: 570-571).

Her ne kadar bir çok düşünür aksi görüş beyan etse de polis reformcularının çoğuna göre demokrasi, bir ülke içindeki veya ülkeler arasındaki çatışmaları önlemek için uzun soluklu bir çözüm yoludur ve demokratik bir ceza/adalet sisteminin kurulması yaşamsal öneme sahiptir (Jackson, 2001:571). Reformcular, ana hedeflerinin demokratik polisliğin başlatılması olduğunu, böylece, kurumsal bir boşluğun doldurularak, vatandaşların açık ve adil seçimlerde kullanacakları oylarla kendi adaylarını seçebileceklerini sürekli dile getirirler. Ancak bu

yaklaşımındaki problem, bu ülkelerde demokratik kurumsallaşmanın bir geçmişi-nin olmamasıdır. Genellikle bu ülkelerde düzenin ve hukukun üstünlüğü prensibinin yerleştirilmesi, demokratik olmayan bir ülkede demokratik bir polis teşkilatı kurma çabalarından öteye gitmemektedir (Jackson, 2001:571). Herhangi bir ülkede polisin görevi hukuka ve hukukun üstünlüğüne sahip çıkmaktır. Ancak genelde demokratik bir geçmişe sahip olmayan bu ülkelerde, içinde kişisel siyasi haklar kavramını barındıran bir hukuk sisteminin kurulması genellikle kolay bir iş değildir. Bu ülkelerdeki savaş öncesi hukuk anlayışında devletin ve sistemin korunması vatandaş haklarından daha fazla öncelik taşımaktadır. Poliste, vatandaş haklarının devletten önce korunması gerektiğine dair bir düşünce değişikliği, ancak her iki tarafın, vatandaş ve polisin eğitilmesiyle mümkün olabilir.

Bu nedenle bu ülkelerde şu yanılgıya düşmemek gerekir: Ülkede demokrasiye tam olarak işlerlik kazandırıldığında her şey yoluna girecek, düzen ve nizam hemen tesis edilecektir. Halihazır duruma bakılınca, demokrasinin savaştan çıkan ülkelerde barışın sağlanması için anahtar unsur olduğu beklentisi çok fazla gerçekçi değildir (de Nevers, 1993:45). Özellikle bu demokratik polislik konusunda çok fazla kendini göstermektedir. Savaştan çıkan ülke polislerinin seçim günü bir günlüğüne de olsa güvenliği sağlaması ve bütün etnik unsurların serbestçe oy kullanması demokratik olmayan bu ülkelerde demokrasinin yerleştiğini göstermektedir. Örneğin, Ohrid Antlaşmasının ardından Makedonya'da 15 Eylül 2002'de ilk parlamento seçimlerinin sorunsuz olarak gerçekleştirilmesi, Makedonlarla Arnavut azınlık arasındaki sorunların çözülmüş olduğunun bir göstergesi değildir. Bu tür ülkelerde demokrasiye ulaşılsa bile problemler aynen devam edecektir, çünkü bunların demokrasinin sorunları değil, bölünmüş bir toplumun sorunlarıdır ve halkın oy kullanmasına müsaade edilse bile, onların içinde yer almalarına izin verilmeyen ekonomik ve sosyal oluşumlar veya hükümetin diğer sahalarındaki siyasi gruplaşmalar, bir gün onların karşısına dikilecektir (Jones ve diğ., 1996:187). Halkın, temel haklarından mahrum kalması ve demokratik katılımın önüne geçilmesi, onların rejimin karşılayabileceğinden daha fazla siyasi beklentiye girmesine yola açar ve bu da başka bir protesto ve şiddet döngüsünü harekete geçirebilir.

Çatışmadan çıkan ülkelerde demokratik polisliği yerleştirebilmek için çalışan reformcuların karşılaştığı son bir problem de polislerin seçilmesi ve eğitilmesidir. Bu eğitim, demokratik polisliğin oluşturulmasında bazı ciddi problemleri de beraberinde getirmektedir. Şayet polis eğitimcileri demokratik kuralları kendileri tam olarak kavrayamamışlarsa veya demokratik olmayan bir ülkeden gelmişlerse, o zaman vatandaşın yönetime katılması, özgürce oy kullanmasının önemi ve kişisel hakların kullanılması, bu yeni polis adaylarına tam manasıyla aktarılamayacaktır. Bu tür misyonlarda görev alan, eski Sovyet Birliği blokuna dahil bazı

ülkelerden veya Afrika'nın demokrasi kültüründen uzak ülkelerinden gelen polisler bu çelişkinin çarpıcı örneklerini oluşturmaktadır. Kendileri demokrasinin faziletlerine inanmayan insanların savaştan çıkmış bu ülke polislerine bu kültürü aktarması beklenemez. O zaman eğitimciler ve diğer polis reformcuları sadece polis teşkilatının yeniden kurulmasına odaklanmakta, böylece polisin asıl görevini doğrudan etkileyecek olan faktörler göz ardı edilebilmektedir.

Polis Kültürü⁴

Belirli bir tanım vermek çok zor olmakla birlikte, polis kültürü; tehlikeli, ne yacağı kestirilemeyen ve düşmanca tavırlar sergileyen insanlarla uğraşmak zorunda olan polislerin sergiledikleri davranış, tecrübe ve tepkilerin bir birikimi olarak tanımlanabilir (Jackson, 2001:572). Tehlike ve kamuoyundan beklediği desteği görememe polis kültürünü açıklamakta kullanılan değişkenler olmasına karşın, Crank, araştırmacıların çoğu zaman, bu kültürü açıklarken, güç kullanımı, yolsuzluk ve baskı unsurlarına da vurgu yaptıklarını belirtmektedir (1998:14). Polis kültürünün tanımlanmasında, bu değişkenler önemli unsurlar olmasına karşın, bu tanım sadece bu değişkenlerin oluşturduğu bir kavram olarak algılamamalıdır.

Polisler daha polis okulu/polis akademisinden itibaren kendilerini başkalarından farklı hissetmekte ve kendileriyle aynı kaderi paylaşan arkadaşlarıyla daha sıkı bir birliktelik sergilemeye başlamaktadır. Bu birliktelik çoğu zaman genel birliktelikten çok daha özel bir birliktelik olarak meslek hayatı boyunca devam edebilmektedir. Aynı kolejden olmak veya aynı yıl/devre mezun olmak bunun daha somut örnekleridir. Bu birlikteliğin bir başka izdüşümü meslek hayatı süresinde ortaya çıkmakta, kötülerle savaşmak durumunda kalan polisleri meslektaşları ile bir araya gelmeye ve dayanışmaya itmekte, bu durum ise polis örgütü içinde bir alt-kültürün oluşmasına yol açmaktadır. Polis alt-kültürü genellikle bir gruba ait olma, gizlilik, ve toplumdaki diğer insanlardan soyutlanma ile karakterize edilebilir (Jackson, 2001:572). Bu durum mesleğin getirdiği doğal bir netice olarak da algılanabilir. Polislikte kadro hayatı olarak tabir edilen ve polislerin “gerçek” polisliği tanıdığı bu ortam, polisle toplum arasına bir duvar örülmesine yol açar. Polis kültürünün olduğu bu duvarın gerisinde yeni polislere sokakta gerçek polisliğin nasıl yapıldığı ve teşkilatın nasıl çalıştığı kafalara sokulur. Polislikte bu kültür önemlidir; çünkü burada yeni polislere “gerçek polislik hikayeleri” dersi verilmekle kalmaz; Crank'ın dediği gibi, bu kültür “mıntıkada asayışı sağlamaya” da yardım eder (1997:51). Dahası, bu kültür polislerin sokaklar hakkında bir bakış açısı kazanmasını sağlar. Eski polislerden bu sokaklar hakkında hikayeler dinleyen genç polisler, neyin normal neyin anormal olduğunu ayırt etmeyi öğrenirler (Jackson, 2001:572).

4 Birçok kaynakta polis kültürü terimi yerine polis-alt kültürü terimine rastlamak mümkündür.

Polis kültürü elbette, yeni oluşturulan teşkilatların karşılaştıkları sorunları çözmek için gerekli olan tek faktör değildir, ancak etnik çatışma sonrası polislik için önemli bir kavramdır. Şurası akıldan çıkarılmamalıdır ki, bir polis kültürünü kaldırıp yerine hiçbir şey koymamak, işe yarar bir çözüm değildir. Wilson belirttiği gibi hükümet kuruluşlarından bazıları bünyesinde birbiriyle rekabet eden birçok kültürü barındırır. Eğer polis reformcuları gelecekteki polisliğin temellerini oluşturacak olan istikrarlı bir polis örgütü kurmak istiyorlarsa yönetici ve eğitimcilerin sorumluluğu sadece telkinlerde bulunmak yerine, çok farklı değerlerin verimli bir şekilde nasıl bir arada bulunabileceklerinin yollarını keşfetmek olmalıdır (Wilson, 1989:105). Aksi takdirde polis okullarında profesyonel eğitimden geçen polis adayları çok kısa bir süre sonra eski tip polislik anlayışının çarklarına kendilerini kaptırmaktadırlar.

Polis okullarında/akademide öğrencilere tutuklamanın nasıl yapılacağı, yasalar, sorgulama teknikleri, silah kullanma gibi teorik ağırlıklı bilgiler öğretilir. Ancak insanların tutuklanma anında veya nezarethanede nasıl davranacağı, bir şüphelinin tutuklanması için en uygun zamanın seçilmesi ve bir çok diğer küçük hususlar ancak kadro hayatında öğrenilebilir. Kadroda öğrenilen bu gayri resmi bilgiler, polislerin eksik kaldığı noktaları tamamlamasını sağlar. Polis kültürünün sayesinde, genç polisler, sadece normal polislikte neler yapılması gerektiğini değil teşkilatın resmi ve gayri resmi geçmişi de öğrenirler.

Bu kültürün olumsuz olduğu kadar bazı olumlu katkıları da olabilir. Yeni polislere sokakta nasıl çalışıldığına dair anlatılanlar veya yaşadıkları olaylar, onların çalıştıkları birimin çalışma tarzını, toplumla olan ilişkilerini ve içinde görev yaptıkları çevrenin şartlarını anlamalarını sağlar. Bu ayrıca onlara bir aidiyet duygusu da aşılar. Bu sözlü kültür, genç polisler meslektaşlarının özellikle amirlerinin⁵ saygısını nasıl kazanacaklarını ve mevkilerinde yükselebilmek için ne yapılması gerektiğini gayri resmi olarak öğretir. Crank'a göre, reform programlarının gerçekleştirilmesinde çoğu zaman bir engel gibi algılanan polis kültürü, ironik olarak, başarılı bir reform programı için oldukça gerekli bir olgudur (1997:52). Savaş sonrası, kirliliği bir geçmişe sahip bir polis teşkilatının mevcut polis kültürü yok edilip yerine profesyonel bir polislik anlayışı yerleştirilmeye çalışılması, çoğu zaman polis adaylarına ve halka çok inandırıcı gelmemektedir. Bu durum polis adaylarının dışarıdaki siyasi partiye veya etnik gruba bağlılıklarını sürdürmesine veya yolsuzluk ve istismarlara bulaşmasına neden olmaktadır. Böylece bu insanlar üniformasını gururla taşıyan idealist polisler yerine, polisliği şahsi hedef ve gayeleri için kullanan fertler haline gelebilmektedirler.

5 Türk polis kültüründe de üstlerin sevgi ve saygısını kazanmak, onların gözüne girmek için yapılan her türlü samimi-yapay tavır ve davranışlar genelde "takla atmak" tabiri ile tanımlanırlar.

Polis kültürü, polislerin kendi çalışma ortamlarını daha iyi görmelerini sağlayan bir merceğe görevi görür. Bu merceğe polisler tehlikeyi, görev esnasında ne kadar güç kullanılacağı, tutuklamanın ne zaman yapılacağı ve en önemlisi ölümcül gücün ne zaman kullanılacağı gibi kitaplardan öğrenemeyecekleri duyguların gelişmesini sağlar.

Polis ve Siyaset

Polislik, siyasi kaygıların ve kanunların uygulanması olgularının karşı karşıya geldiği ve sürekli bu tartışmalara sahne olan bir meslektir. Birçok polis polisliğin politik bir meslek olmadığını ileri sürse de bazı düşünürler polisliğin tabiatı itibarıyla politik bir meslek olduğunu belirtmektedir (Marenin, 1983:2). Ancak, Reiner bu ilişkinin yıkıcı olmak zorunda olmadığını söylemekte ve şöyle devam etmektedir; “Polislik kaçınılmaz olarak politikayla iç içedir, ancak politize edilebilir de, yani, polisin çalışma tarzı, taktikleri veya operasyon ve örgütlenme tarzı hakkında aleni politik tartışmalar olmamalıdır” (Reiner, 1992:4). Demokrasi kültüründen uzak ve geçiş dönemini yaşayan ülkelerdeki polisler, liyakatlerine göre değil sahip oldukları siyasi görüşlere göre görevler, rütbeler ve makamlar verilmektedir. Polisin desteklediği siyasi parti iktidarda kaldığı sürece veya siyasetçilerle ikili ilişkilerini iyi tuttuğu sürece o da konumunu koruyacak, ancak bu siyasiler seçimlerde kaybederse o da bulunduğu konumu kaybedecektir.

Bunun örneklerini dünyanın her yerinde görmek mümkündür. Emniyet güçlerinin yolsuzluk ve bu tür siyasi çekişmelerin içinde yer alması, özellikle Bosna, Kosova ve Makedonya gibi eski Yugoslavya sınırları içinde yer alan ülkelerin gündeminde sıkça yer almaktadır. Bu bağlamda, polisin ve politikanın -özellikle etnik çatışmaların yaşandığı bu yerlerde- kesinlikle karıştırılmaması gereken iki olgu olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Ancak, çoğu reformcular, polisin tabiatı gereği siyasetle içli-dışlı olduğunu ve polisi siyasetten ayırmanın neredeyse imkansız olduğuna inanırlar (Jackson, 2001:575). Fakat, etnik çatışma sonrası polisin siyasetle olan bağlantısı devam ettiği sürece bu durum mevcut hassas dengeleri sarsıp yeni şiddet olaylarının ateşleyicisi olabilir.

Bugün birçok ülke polis teşkilatında, özellikle reform sürecinden geçen teşkilatlarda, siyasetin polis üzerindeki etkileri yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle polis reformlarının başarılı veya başarısız olmasında sadece ortam faktörü değil, reformların yapıldığı siyasi atmosferin de önemli rol oynadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Polis ve Kamuoyu

Polis reformcularının dikkate almaları gereken bir diğer husus ise polislerin her gün yüz yüze gelecekleri halk unsurudur. Her ne zaman polis ve halkla ilgili hususlar gündeme gelse, hukukun üstünlüğü/yasallık, eşit temsil ve görev alanı gi-

bi hususlar tartışma konusu olmaktadır. Bir sonraki bölümde ele alınacak olan bu hususlar poliste hassasiyet isteyen konulardır. Çünkü bunlardan herhangi birinin yokluğu iyileşme sürecindeki ülkelerde barış yerine şiddeti tekrar getirebilir.

Bu tür hassas durumlarda polisin bulunduğu toplumda polislik yapması için yasal bir dayanağı olmak zorundadır. Bu dayanak olmadan polisin yetki kullanmaya kalkması, tutuklama yapması, kavgalara müdahale etmesi veya sadece toplumla iletişim kurması mümkün değildir. Weitzer bu yasallığı “Emniyet güçlerinin moral otoritesini, kanunları uygulamaya hakkı olduğunu ve emirler verebileceğini kabul etmektir” diye tanımlamaktadır (1995:83). Emniyet güçleri bir kere yasal dayanaklarını yitirdiklerinde, devlette otorite boşluğuna yol açar ki toplumdaki bazı gruplar bu boşluğu kendileri tarafından doldurulması gerektiğine inanırlar ve kendi kendilerine polislik yapmaya kalkarlar. Bu durum çatışma sonrası imzalanan barış antlaşmasına büyük zarar vereceği gibi asayışı sağlama ve yerinde müdahale şansını zora sokar. Polisler, soruşturmaları yürütmek, devriye gezmek gibi normal polis görevlerinin yanı sıra, Wilson’ın deyimiyle “sessiz ayaklanma”ları da takip ve kontrol etmesi gerekmektedir (1989:107). Sessiz ayaklanma, bazı grupların toplumdan kendini soyutlaması, fakirliğin çok olduğu veya suç oranının yüksek olduğu belirli bölgelerin ortaya çıkması, hükümet reformlarına karşı barışçıl protesto gösterileri yapılması şeklinde kendini gösterebilir. Sessiz ayaklanmalar tek başına yıkıcı değildir, ancak daha ileri çatışmalar için katalizör görevi görebilir. Bu nedenle polis bunları kontrol altında tutmak için kamuoyunun destek ve onayına ihtiyaç duyacaktır (Reiner, 1992:5). Çünkü emniyet hizmetleri tam rayına oturunca, kamuoyu müdahale öncesi mevcut şartların (fakirlik, iktidar partisi, siyasi baskı vs.) hala devam ettiğini hatta durumun daha da kötüye gittiğini fark etmekte ve savaş öncesi dönemde çok daha iyi koşullarda yaşadıklarını söylemeye başlamaktadır. Bunun en tipik örneği eski Yugoslavya halkının Tito dönemine ait yaşamlarını özlemle anmalarındır.

Yine halkın polisi algılama tarzı polisin başarısında önemli bir husustur. Bu ülkelerde polis teşkilatları uluslararası kuruluşlar tarafından profesyonel bir eğitimden geçirilse bile, kamuoyu polisi sürekli güvenilmez, yolsuzluk yapan ve saldırgan olarak görmeye devam etmektedir. Bu algılamanın kökleri, bu polislerin bir zamanlar bu insanlara acı çektiren, halka ve aile fertlerine işkence eden askerlerle birlikte çalıştıkları düşüncesine kadar uzanır. Eğer polisler buldukları konumu ve ifa ettiği görevi halka yeterince anlatamazsa, sahip oldukları olumsuz geçmişlerinden kurtulamayacaklardır.

Dahası, reforma tâbi tutulan polis teşkilatının yapısı belli bir etnik köken, dini düşünce veya iktidar partisinin izlerini taşıyacağından, polis teşkilatının yasallığı hep sorgulanacaktır (Kieh, 1992:137). Polis, halka karşı gözle görülür bir tutarlılık sergilemeli ve kendilerine güvenebileceklerini, hukukun üstünlüğü için çalıştıklarını ispat etmelidir. Bu tür yaklaşımlar karşılıklı güvene dayalı bir ilişki-

nin kurulması, istikrarlı bir toplumun oluşturulması, polis ve halk arasındaki sosyal uçurumun kapatılması ve kanun hakimiyetinin tesis edilmesinde en önemli adımı teşkil edecektir.

Etnik çatışma sonrası polis teşkilatlarında temsil, yasallık olgusunun beraberrinde getirdiği diğer bir sorundur. Polis teşkilatının yasallığını muhafaza etmesi için, teşkilat içinde bulunduğu halkı yansıtacak bir yapıda olmalıdır. Çünkü eğer, polis etnik köken, din, dil, ve bölgesel farklılıkları yansıtacak şekilde halkı temsil ederse, polis ve halk arasında daha iyi bir ilişki kurulacaktır (Jackson, 2001:576). Uluslararası antlaşmalar ve yaşanan olaylardan sonra artan hassasiyetten dolayı azınlık gruba mensup birçok kişi polis olarak işe alınmakta, ancak bunlar çoğunluğa mensup meslektaşlarına oranla daha saldırgan bir tavır sergilemekte, bu tutum ise polis kültürü ve çifte marjinalite kavramları ile izah edilmektedir (Jackson, 2001:577). Bu insanlar kendilerini hem toplumdaki kötülerle hem de meslektaşları ile mücadele etmek zorunda hissetmektedirler. AGİT tarafından Sırbistan ve Makedonya'da başlatılan polis reform programlarında bu tür handikaplarla yoğun olarak karşılaşılmaktadır. Şimdiye kadar çoğunluğunun Sırp veya Makedon olduğu polis teşkilatına katılan azınlık mensubu (Arnavut, Türk, Boşnak vs.) yeni polisler, göreve başladıkları bu yeni ortamda büyük sıkıntılar yaşamakta ve intibak gücünü çekmektedir. Ancak yapılan bir araştırma (OSCE-Community Policing Survey, 2002:4) memurun görev yaptığı ortam şartlarının onların davranışlarını oldukça etkilediğini ortaya koymuştur. Polisler, hangi etnik kökenden olursa olsun, hala kendilerinin polis oldukları ve onları anlamayan, desteklemeyen ve polise düşmanca tavırlar sergileyen bir toplumun güvenliğini sağlamak için birlikte çalışmak zorunda olduklarını idrak etmektedirler (OSCE-Community Policing Survey, 2002:5). Polislerin karşılaştığı bir diğer problem bölgenin kontrol altında tutulmasıdır. Bölgenin kontrol altında tutulması aynı zamanda burada yaşayan insanların da kontrol altında tutulması demek olduğundan, polisler kendi mıntukalarındaki vatandaşları, koruyup kollamaya değer fertler olarak görmek zorundadır.

Bu nedenle toplumun hem coğrafi hem de insani boyutuyla ele alınması, polis ve toplum arasında iyi ilişkiler kurulabilmesi açısından çok büyük bir önem taşımaktadır (OSCE-Policing in Democracies, 2002:4). Ancak, bölgenin her zaman kontrol altında tutulması hele çatışmadan çıkan bu ülkelerde çok kolay bir iş değildir. Çoğu zaman gelişmekte olan bu ülkelerde arazi şartları ulaşımaya uygun değildir. Yollar, patikalar, köprüler ve diğer ulaşım güzergahları mevcut değildir. Bölgede devriye gezilmesi ancak yaya olarak, at sırtında veya araba dışında başka vasıtalarla mümkündür⁶. Örneğin, bölgedeki coğrafi ve siyasi şartlardan dolayı Makedonya ve Kosova arasındaki sınır hemen hemen kontrol dışındadır. Bü-

6 Makedon polisleri, yazarın seçim gözlemcisi olarak gittiği Makedonya'daki Arnavut azınlığın yaşadığı Gurgurnica adlı bir dağ köyüne yıllardır hiçbir güvenlik görevlisinin uğra(ya)madığını söylemiştir.

tün bu olumsuzluklara rağmen özellikle gelişmekte olan ülkelerin güvenlik güçleri ülke sınırları içerisindeki her yeri kontrolleri altında tuttuklarından emin olmak durumundadırlar. Aksi takdirde bu ülkeler bu bölgelerde ortaya çıkabilecek problemlere her zaman hazır olmalıdırlar.

Ancak genelde, güvenlik teşkilatları kaynak kısıtlılığında dolayı eldeki mevcut imkanlarını büyük şehirlerde yoğun olarak kullanırlar. Bu durum ise ulaşılamayan bu bölgelerde güvenliğin ikinci plana itilmesine ve dolayısıyla buraların kanun kaçakları ve teröristlerin saklandığı bölgeler haline gelmesine yol açar.

Sonuç

Etnik çatışma sonrası bir ülkede güvenliğin sağlanması ve polis teşkilatına yeniden işlerlik kazandırılması çok meşakkatli bir görevdir. Yukarıda tartıştığımız sorunlar çatışmaların daha da artarak devam etmesine yol açabileceği gibi barış antlaşmasının çöpe atılmasına, kamu düzeninin alt üst olmasına da yol açabilir. Yasal dayanak polisin normal görevini yerine getirebilmesi için vazgeçilmez bir olgudur. Yasallığın beraberinde getirdiği başka bir olgu da temsildir. Temsil olmadan, emniyet güçleri yasal bir polis gücü yerine işgalci bir ordu gibi algılanabilir, bu ise toplumla polis arasında sosyal bir uçurum yaratır. Bir diğer husus polisin görev yaptığı bölgeyi tanımasıdır. Bölge deyince aklımıza burada yaşayan insanlar da dahil olmak üzere polisin görev yaptığı mıntıka gelir. Çünkü bir devletin egemenliğini muhafaza etmesi için sınırları içerisinde mutlak kontrolü elinde tutması elzemdir. Aksi takdirde, ülke içerisinde kendi başına buyruk kurumların ve fertlerin boy atmasına imkan tanınmış olur. Bu nedenle, çatışmadan çıkan bir çok ülkeyi yutan şiddet döngüsünü kırabilmek için polis, ülkedeki ulaşılamaz bölgelere de girerek oraların da güvenliğini sağlamalıdır (Jackson, 2001:579).

Polis teşkilatlarının rehabilitasyonu sırasında reformcular mevcut polis kültürünü, demokratik polislik anlayışlarını, politika(cı)ların polisler üzerinde etkisini, polis-halk ilişkisini göz önünde bulundurmalıdır. Bütün bu faktörlerin yanısıra, zaman ve siyasi durum faktörleri, polislerin reformdan geçirilmesi esnasında büyük önemi haizdir. Polis reformcuları çoğu zaman yeterince siyasi destek ve zaman olmadan, polisin rehabilitasyonuna girişirler. Yapılacak en zor iş mevcut olumsuz polis kültürünün kökünden kazıyıp yerine kabul edilebilir bir kültürü yerleştirmektir. Bu arada genellikle kaos ortamlarında boy gösteren sağlıklı polis-siyasetçi ilişkisi her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü demokratik olmayan veya savaştan çıkmış bir ülkede demokratik polislik gibi birtakım değerleri yerleştirmek için, zaman ve siyasi destek en önemli iki unsurdur (Jackson, 2001:579).

İç savaş, soykırım, etnik temizlik, zorla göç ettirme, ayrımcılık, siyasi şiddet, intikam cinayetleri, kundaklama ve tecavüz; etnik çatışma ile birlikte gün-

deme gelen konulardır. Etnik çatışmayı yaşayan ülkelerde, siyasi istikrarsızlık ve ekonomik krizler bu çekişmelerin beklenen trajik neticeleridir. Günümüzde çokuluslu mavi bereli polis güçleri etnik çatışmaları çözüme kavuşturma, barışı koruma ve düzeni sağlama adına çok çeşitli coğrafyada görev yapmaktadırlar. Eğer bu güçler başarılı olmazlarsa, en iyi ihtimalle, egemen bir devletin siyasi bütünlüğüne ve ulusal sınırlarını tehlikeye atabilirler ve kaynaklarını boşuna israf ederler. En kötü ihtimalle ise, barışı korumaya gelenler, kendileri şiddet döngüsüne, ölümlere, yıkımlara ve acılar yaşanmasına yol açabilirler. Bu nedenle, etnik çatışma sonrası başarılı barış koruma misyonlarının, özellikle çokuluslu polis görev güçlerinin mercek altına alınması, sorunların çözümü ve uzun süreli barışın korunması adına büyük önem taşımaktadır. Bu sayede, etnik olarak gergin durumdaki bir toplumun kompleksleri daha iyi anlaşılabilirler ve yapılabilecek muhtemel müdahalelerde geçmişte yaşanan hatalar tekrarlanmayacaktır.

Kaynakça

- Botes, J. and Mitchell, C., (1995), "Constraints on Third Party Flexibility", *ANNALS, AAPS*, Vol. 542.
- Crank, J.P., (1997), "Celebrating Agency Culture: Engaging A Traditional Cop's Heart In Organizational Change", Thurman, Q.C. and McGarrell, E.F. (Eds), *Community Policing in a Rural Setting*, Cincinnati, OH:Anderson Publishing.
- Crank, J.P., (1998), *Understanding Police Culture*, Cincinnati, OH:Anderson Publishing.
- de Nevers, R., (1993), "Democratization and Ethnic Conflict", *Survival*, Vol. 35, ss. 31-48.
- Jackson, A., (2001), "Policing after Ethnic Conflict: Culture, Democratic Policing, Politics, and the Public", *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, Vol. 24, No. 4.
- Jones, T., Newburn, T. and Smith, D.J., (1996), "Policing and the Idea of Democracy", *British Journal of Criminology*, Vol. 36.
- Kieh, G.K. Jr, (1992), "Combatants, Patrons, Peacemakers, and the Liberian Civil Conflict", *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 15.
- Kowalewski, D., (1991), "Counterinsurgent Vigilantism and Public Response: A Philippine Case Study", *Sociological Perspectives*, Vol. 34.
- Marenin, O., (1983), "Parking Tickets and Class Repression: The Concept Of Policing In Critical Theories Of Criminal Justice", *Contemporary Crises*, Vol. 6.
- OSCE Lesson Plans, "Community Policing", OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje, Multi-Ethnic Police Academy, 2001.
- OSCE Community Policing Survey*, OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje, Police Development Unit, 2002.
- OSCE Lesson Plans, "Diversity Awareness", OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje, Multi-Ethnic Police Academy, 2002.
- OSCE Lesson Plans, "Human Rights", OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje, Multi-Ethnic Police Academy, 2002.
- OSCE Lesson Plans, "Non-discrimination in Policing", OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje, Multi-Ethnic Police Academy, 2002.
- OSCE Lesson Plans, "Policing in Democracies", OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje, Multi-Ethnic Police Academy, 2002.
- Ostrom, E. (1973), "On the Meaning and Measurement of Output and Efficiency in the Provision of Urban Police Services", *Journal of Criminal Justice*, Vol.1.
- Reiner, R., (1992), *The Politics of the Police*, Buffalo:University of Toronto Press.
- Ron, J., (2000), "Savage Restraint: Israel, Palestine And Dialects Of Legal Repression", *Social Problems*, Vol. 47, pp. 445-72

- Smith, D.A., (1986), "The Neighborhood Context of Police Behavior", Reiss, A.J. Jr and Tonry, M.(Eds), *Crime and Justice: A Review of Research*, Chicago, IL:Chicago University Press.
- Weitzer, R., (1995), *Policing Under Fire: Ethnic Conflict and Police-Community Relations in Northern Ireland*, Albany, NY:State University of New York Press.
- Wilson, J.Q., (1989), *Bureaucracy: What Government Agencies Do and Why They Do It*, New York, NY:Basic Books.